

# PREPOROD

Pokrajinsko glasilo jugoslovanske napredne mladine na Slovenskem.

Izhaja vsak 1. dan v mesecu.

Posamezna številka 10 v., naročnina za celo leto 2 K.

Dopise in naročnino se naj pošlje na naslov:  
Uredništvo „Preporoda“, Ljubljana.

Leto I.

Ljubljana, 1. januarja 1913.

Štev. 3.

## V obrambo in korajžo.

Idiotizem mase slovenskega izobraženstva, predvsem pa dijaštva, je tako značilen za sedanjo dobo na Slovenskem, da se ga izplača osolnčiti. Tako breznačelna, brezidejna, nedosledna, kakor je dandanes, ni bila izobražena masa, predvsem pa mladina, morda še nikoli.

Predvsem mladina, dijaštvo. Ozkosrčnost strankarskega in strujarskega boja med dijaštvom je kriva, da je v splošnem dijaštvo izgubilo izpred oči svoj cilj, svojo življensko nalogo. Dijaštvo je zapravljalo svoje mlade moči v raznih frazah liberalnega, kulturnega, radikalnega, svobodomiselnega, socialističnega in vrag sigavedi še kakšnega kova.

Te fraze so črpale mladini mlade moči in jih izčrpale tako korenito, da se je postarala. Prerezala je korenine, ki so jo spajale z veliko zakladnico energije, z domovino.

Praznoverje na te fraze ji je vzelo „ljubezen do svojega naroda, moč žrtvovanja, vero v sebe in narodovo moč.“ V nadomestilo je dobila prazno vero v tujino, v tujo kulturo, v tujo moč: znamenje starosti.

In tako se je zgodilo, da je masa slovenskega izobraženstva sploh, posebno pa mladina, postala domovini in rodnemu ljudstvu tuja. S tem pa je izgubila tla pod nogami in drči v brezno. Izgubila je življensko nalogo izpred oči in s tem pravico do obstoja. In zgodilo se je, da imamo, in obeta še, da še dobimo izobraženstvo, ki je tuje in narodu daleč, kljub temu, da povdarja svojo narodnost.

In v tem je pravzaprav tragika slovenskega naroda; da so mu vladarji vzgojili izobraženstvo, ki pravi, da je narodno in da hoče narodu dobro, v resnici pa je tuje, prežeto od tuje kulture in najboljši pomočnik vlade pri asuznjevanju in germanizovanju slovenskega naroda.

Odtod taka zmešnjava v slovenski vnovosti. Vzemimo katerikoli časopis od „Časa“ do „Domoljuba“, od „Vede“ do „Slovenskega doma“, od „Omladine“ do „Zore“, povsod nejasnost, nedoslednost, teoretiziranje in

slepomišenje. (Celo „Preporod“ je bil v začetku nejasen in nedosleden: znamenje dobe, v kateri je izšel. Vendar pa kaže dejstvo, da se tega zavedamo, da smo na pravi poti.)

Vse to je jasen dokaz, da se nahajamo v prehodni dobi Slovenstva.

In to je vzveseljivo dejstvo. Pred vsako duševno revolucijo so dobe breznačelnosti, brezidejnosti, nedoslednosti. Atmosfera je nasičena s težkim zrakom negotovosti, nezaupljivosti, pričakovanja, iskanja: prerok viharja.

In ta vihar je začel oznanjevati „Preporod“. Nejasno in nedosledno ga je začel — ker je otrok nejasne in nedosledne dobe. Oznanjuje pa ga jasneje in vedno bolj dosledno.

Nezaslišano: mladina prorokuje. Prorokuje ne kot starec, ki vidi samo znamenja nove bodočnosti. Mladina prorokuje, ne samo ker vidi ta znamenja, prerokuje novo dobo, ker jo hoče sama ustvariti.

„Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi kovali...“ si je postavila za svojo himno. Je to himna mladostne moči in sile. In ta mlada moč in ta silovit pogum, ki odseva iz našega glasila, je najboljši prerok.

Naše zdravje, naša mlada sila, naš pogum, naša vera vase in svoj narod so fenomeni, ki prorokujejo novo dobo.

Vsem, ki so zdravi, močni, mladostni in pogumni, moramo ugajati. Takih je na Slovenskem malo.

Slovenska javnost je v splošnem starostna, ozkosrčna, blazirana. Sprejela nas je z malimi izjemami hladno, brezbrizno: najlepše spričevalo za nas.

„Preporod“ vedno jasneje proglašča nove ideje:

Idejo svobode. Mi hočemo živeti svobodno ali pa sploh ne živeti.

Žrtvovati hočemo vse za svobodo. Srbohrvati hočejo živeti svobodno ali pa sploh ne živeti. Njih tlačitelj je naš tlačitelj, robni smo enega gospoda. In to robstvo — skupna naša sedanost in svoboda — skupna naša bodočnost je, ki nas veže bolj od vsakega krvnega in duševnega sorodstva.

Slovinci moramo postati Jugoslovani, je ideja prvi enaka. Moramo, sicer poginemo v kratkem času, če ne numerično pa moralno.

Hitrejši od hitrega numeričnega in teritorijalnega propada je naš moralni propad — posledica tuje kulture, ki jo razširja med narodom njegova lastna inteligenca v svojo in narodovo smrt. Kulturno propadanje gre tako hitro in je tako grozovito, da za nekaj let naš narod ne bo več zmožen ustavljati se pritiskom od vseh strani. Zato je neobhodno potrebno, da se združimo z bratskimi narodi, ki jim grozi isti propad in postanemo Jugoslovani.

S tem rešimo svojo individualnost, ali pa se — ako prinese razvoj — spojimo v nov narod jugoslovanski. V tem novem jugoslovanskem narodu pa bi prišla do veljave tudi naša individualnost. Če bi pa povsem sprejeli tujo kulturo, bi nas v kratkem času asimilirali Nemci in Italijani in naša individualnost bi izginila brez učinka.

Razširjenju tuje kulture, ki jemlje našemu narodu — ker je tuja, ne za njega in iz njega — moralno silo, jemlje vero in ga splošno upropašča, bomo zastavili vse sile. Kar pa ima že narod in izobraženstvo bolehnega kulture, bomo oprali v pravem krstu Jugoslovanstva.

Naš ideal je nova jugoslovanska kultura nam v srečo, drugim narodom v korist.

Te misli mora slovenska javnost sprejeti hladno in brezbrizno: najlepše spričevalo zanjo, da je neslovenska, pokvarjena, stara, bolna, slaba; najlepše spričevalo za nas, da smo slovenski, mladi, zdravi, močni.

Mladina pa, ki še ni okusila dovolj strupa tujine, nas bo razumela in bo živela edino tem idejam.

Prorokujemo, da se bodo izpolnile te ideje. Vidimo znamenja, ki kažejo, da se bodo uresničile. Ne prorokujemo samo radi tega. Tako prorokujejo starci. Prorokujemo, ker čutimo v sebi moč uresničiti te ideje. Na mejdan, kdor je nasprotnik! Pa bog in sreča junaška!

L.

## Naša smrt in naše vstajenje.

Če bi vstali iz grobov na Gospodskem polju in ob Blatnem jezeru nekdanji naši vojvode in bi se ozrli

po pokrajinah nekdanje svoje slave, po poljih, ki so jih pojili s svojo junaško krvjo, bi bili neizmerno razočarani. Ko so legli v grobove, so zapustili na obširnih zemljah narod, pred katerim je trepetal lokavi Langobard in surovi Bavarec; a sedaj vidijo štiri petine njegove zemlje v rokah Nemcev in Madžarov. Tam, kjer so se pasle slovenske črede, stoje nemški hlevi, kjer so bila svetišča slovenskih bogov, so sedaj zaduhle madžarske kasarne. „Koder se je razlegala tužno-silna slovenska pesem, se glasi nemški Jodler, kakor v posmeh rodu, ki je nekdanj junačeval tod. Le v najjužnejšem delu nekdanj tako ogromne zemlje životari še neki rod, ki pravi, da je potomec starih junaških vojvod. Narod, nekdanj eden največjih med vsemi slovenskimi, ki je bil strah sosedom, je sedaj najmanjši, v posmeh in zaničevanje sosedom. Nekdanj je branil s potoki krvi vsako ped svoje zemlje; vsaka reka, vsaka gora, vsaka dolina je priča junaških bojev, v katerih so branili viteški Slovenci svojo domovino, svoj jezik in svojo vero. V rekah je tekla kri naših dedov, pomešana s krvjo sovražnikov, ki so jih vilhtež z desnico meč, z levico dvigajoč križ, hoteli oropati njihovega jezika, njihovega premoženja in njihove vere. Stoletja je močila slovensko zemljo kri slovenskih kmetov, prelita od mečev in bičev grabeljivih in surovih nemških grajšakov. Stoletja so prelivali slovensko kri divji in krvoločni Turki, stoletja so branili naši pradedje svojo in vse Evrope last. In tako je naš narod polagoma izkrmavel, iz ponosnega in mogočnega naroda je postal majhen narod-suženj...

Ni naša in našega naroda krivda, da je suženj; zgodovina nam pove, da so naši dedje junaško branili svojo svobodo, da so storili vse, kar je bilo mogoče. A neizmerna naša krivda bi bila, če dopustimo, da ostane naš narod še v bodoče rob, nemški Pavliha v slovenski obleki, da trati še nadalje brez haska svojo velike sile. Zakaj mi vidimo na jugu naše krvne brate, ki tvorijo velik, vitešk narod jugoslovanski, ki ni hotel niti v najhujših turških stiskah nikdar hlapčevati, ki je ohranil kljub petstoletnemu krvavenju svojo svobodo, ki ima junaško tradicijo kakor noben drug narod sveta, kojega silne vojske so delale in delajo čudeže, ki ima zagotovljeno najsijajnejšo bodočnost. Edina naša rešitev je, da zapustimo svoje dosedanje robske tradicije, da se smatramo eno z 17 milijonskim narodom jugoslovanskim, da z njim združeni vstopimo v sijajno bodočnost.

Ni to čisto nova misel, zakaj odkar se je z reformacijo začel buditi

slovenski narod iz svojega spanja, kateremu je manjkalo le še malo let, da bi bilo smrtno. so spoznavali najboljši slovanski duhovi, da je neobhodno potrebno, če hoče naš narod postati deležen kake višje kulture, da se združi z drugimi jugoslovanskimi rodovi v eno veliko narodno celoto. A tega dosedaj ni bilo mogoče doseči, ker so bili Jugoslovani zadržani od drugih, takrat važnih nalog, da ni bilo časa misliti na zedinjenje. A sedaj je prišel pravi čas, sedaj so spolnjene vse druge, manjše naloge, sedaj je treba izvršiti najtežjo, a zadnjo nalogo, nalogo zedinjenja nas vseh, kar nas je bratov ene krvi, potem pa je dosežena svoboda z vsemi svojimi divnimi čari, in trijumfalna pot naše čudežne kulture je odprta.

Za spolnitev te naloge pa je treba nove generacije, kakršne še ni imela slovenska zemlja, ki bo pojmovala pomen svobode v vsej njeni nedosežni globokosti, ki mora biti požrtvovalna do smrti, neustrašena kakor lev, zakaj številni in barbarski so sovragi. Če bo taka naša mlada generacija, bo njen trud tisočero poplačan, bo njena sijajna bodočnost, ki bo vzrastla iz tega truda, če pa ostane še vnaprej tako brez idealov, tako globoko pogreznjena v robstvo, tako kratkovidna in nepožrtvovalna, kakor je bila dosedaj, potem so ji štete ure, bodočnost ne bo njena in ona ne bo deležna vse božanske veličine našega vstajenja. F. F.

## Ujedinjena nacionalistička omladina u Dalmaciji.

Pojava „Preporoda“ jako nas veseli, bodri i jača u ovim teškim i naporim danima, koje proživljava naš narod. Ideje, koje su označene u dvojema prvim brojevima — naše su; za njih vojujemo svom jakoćom i impulsom naših snaga i naše energije. U „Preporodu“ gledamo našeg druga, koji će s nama da zajedno utire put boljim danima, boljim i svijetlijim danima narodnega preporoda i narodne slobode. Zato je potrebno da se međusobno upoznavamo, da se naši drugovi po svim našim zemljama zajedno obavješćuju o našem radu, koji mora biti **uzajeman, zajednički** do skrajnih granica. Potrebno je ujedno i da se naši putevi stapljaju i ujedinjuju, da se međusobno pomagamo. Ovom mišlju stupam pred javnost u ovome našem u glasniku kao jedan od Ujed. nacijal. omladine.

Iza zbora srpskohrvatske napredne omladine na Rijeci, koji se je držao dneva 1. septembra 1912, nastupio je

ovaj naš pokret da djeluje. Naš preteča bio je zagrebački „Val“. On je predispozicija naša, on je priprvio teren ovoj borbenej omladini. Mi smo njegovi nasljednici, ali bližjih i istaknutijih ciljeva, sa puno većom energijom i sa puno većim moralom. Na zboru ostala je manjina onih omladinaca, koji zadovoljavaju uspavanošću i sitnošću sitnih programa, kojima je u krvi, da budu jedino propagatori nevidljivih i lakovjernih stvarčica, koje ne vode dalje od ikakva rezultata. Mi hoćemo visoki ponos i onu borbenost, koju je „Val“ isticao. Ali ne ostajemo kulturni radnici, jer u tome sada ne vidimo nikakvi osebjuni i veliki zalog narodne budućnosti, dok nas ovako austrijske vlasti šikanuje i gone, dok nas darivaju komesarijatima i „ustavnim“ rezultatima njemačkih težnja. Hoćemo više od toga, hoćemo cilj, udaren u metu, koju osjećamo u svojim grudima. To nas je potaklo, da se organiziramo.

Naša braća Slovenci, koji eto pokrenuše „Preporod“ za ove iste ideale, trebaju da podrobnije poznavaju naše prilike i razvoj našeg rada. U ovo četiri mjeseci žilavog rada dospijemo do jedne zamjerno velike tačke. Prvih dana izdali smo po dalmatinskim novinama nekoliko proglašaja, koji su imali svrhu, da javnost upoznaju sa ovim novim pokretom i da vidi, koji to omladinci u njemu sudjeluju. Osim sitnih iznimaka akcija je u cijeloj Dalmaciji prihvaćena dobrim raspoloženjem. Najveći je uspjeh polučen u Šibeniku, gdje je „Naprednjak“ list hrvatske pučke napredne stranke svom jaćinom svog srca došao u susret ovoj omladini, u početku ustupao uz najdragovoljnije stupce za širenje propagande. O ih dana je postao faktičnim **glasnikom naše nacionalistične omladine**. To znači da su se naše ideje stapljale i da taj list sada uzima i formom ne definitivno naš program. To je kolosalan uspjeh u ovome kratkomu vremenu. U deset zadnjih brojeva ovaj je list donošao iscrpljive i lijepe diskusije, lijepe članke i pjesme iz ponajboljih pera naše omladine pod rubriku „Omladinski glasnik“. Megjutim u Dubrovniku (osobito), u Spljetu i u Zadru omladina je započela ujedinjavanjem. Tako imamo jedan sjajan datum u mladoj historiji ovog pokreta: ujedinjenje dubrovačke omladine, u koju se skupiše Srbi, Hrvati, umjereniji i radikalniji, mladohrvati i radikalno-naprednjaci ter se organiziraje na programu „Narodnog ujedinjenja“. Megju gjacima pokrenuto je lijepo nastojanje sa dosta dobrim uspjesima in diljem Dalmacije vsaj pokreć već sada broji lijepi broj organiziranih klubova, gdje rade, sebe vaspitaju za

buduče narodne borbene radnike. Tako možemo istaknuti Kotor, Dubrovnik, Spljet, Šibenik i Zadar, u kojim se je mjestima uspjehom ukorenila ideja, koju propaguje nacij. omladina. Historijat je vremenom malen, ali uspjesima i rezultatima lijep i obilan

Osnovana je Biblioteka Ujedinjene nacionalističke omladine, čija će prva brošira izaći ovih dana pod naslovom „Beograd bez maske“.

I ako redovi naši nijesu potpuno sregjeni i probrani, i ako još ne dospjesmo da se povoljno i dobro ujedinimo, da se jako sredimo i koncentrišemo, ipak ohrabreni ovim uspjesima možemo puni volje i energije da idemo u susret budućnosti novom borbom na nova osvojenja. Braća Slovenci, koji simpatišu našim idejama, koji osjećaju za ovaj potlačeni narod rascjepkan na toliko partija i imena, na toliko nesretnih pokrajina i kultura, koje nijesu kultura, — nek agituju što veće zblizavanje i razumevanje s nama. U lijepoj i bliskoj budućnosti gledajmo ustvarjenje naših ciljeva, za koje imamo da posvetimo sve svoje sile, svoju krv i život. Slobodna i moderna Jugoslavija naš je život, naša Religija. Radimo i uspjeh ćemo: jedino energijom, i samoprijegorom za buduću in još neustvarenu našu Naciju.

M. Bartulica.

Šibenik, 10. dec. 1912.

## Ljubav do domovine.

Ljubav do domovine ni prazna beseda, ni tako brezpomembna, da bi jo imeli prezreti. Ljubiti svojo domačo zemljo in svoj narod se pravi, delati v korist svojega naroda, delati tako, da ne gledamo popolnoma nič na lastno korist, nego samo na to, ali bo imel od našega dela narod kaj koristi. Pri delu za narod se ne smemo bati nobenih še tako velikih žrtev. Svojega življenja ne smemo smatrati za tako važnega, da ga ne bi darovali domovini, ako vemo, da ji lahko prinese mnogo dobrega.

Da delo za prebujenje slovenskega naroda ta počasi napreduje, je krivo to, da smo tako majhni in tako sebični, da se vstrašimo vsake najmanjše žrtve. Tako smo majhni, da koj nemo delati, ko vidimo, da komu ni naše delo po volji in da bi se morda kje zamerili. Mnogi sploh ne začnejo delati, ali pa delajo tako ponižno, da se nikjer ne zamerijo. Tako delo nima za nas nobenega pomena.

Kaj nam mora biti Domovina?

Vse! Vse svoje sile moramo porabiti v prid Domovine, ne smemo nehati delati, če tudi nas bodo preganjali, zaničevali, teptali. Morda nas bodo prezirali lastni bratje, pa tudi to bo treba prenesti. Nobena stvar nas ne sme odvrniti od poti, ki smo jo začeli hoditi, ker le tako bo zmagala velika ideja.

Te besede veljajo predvsem mladini, ki vidi rešitev svojega naroda edino v srečni rešitvi jugoslovanskega vprašanja. Mladina, bodi up svojega naroda, pribori mu svobodo, da bo lahko enkrat slovenski trpin svobodno živel na svoji zemlji, da bo enkrat občutil, kako lepo in srečno se živi v svobodni državi.

Edino velika in nesebična ljubav do domovine naš bo napravila zmožne za delo, edino ljubav nam bo dajala toliko poguma, da se bomo iztrgali iz vsakdanjega kroga življenja in bomo šli na delo, na junaško delo za veliko, srečno in svobodno Jugoslavijo. Mnogi nočejo spoznati, da prihaja z zelo hitrimi koraki poguba za Jugoslovane, ako ne bodo pripravljeni. Krvnik je že pripravljen, že stega svoje krvave roke preko Triglava tja dol do Balkana. To pretečo nevarnost moramo spoznati. In ako je še vsaj majhna iskrica ljubavi v nas, potem se bomo pripravljali, da tudi mi udarimo s silo, če bo proti nam proglašen boj! Iskra ljubezni, ki je še gotovo v srcu vsakega Slovenca, mora postati plamen, ki bo požigal strahopetnost, ponižnost, klečeplazenje. Ta plamen ljubezni do Domovine mora biti tako močan, da bo požigal strahopetnost tudi pri drugih, da bo ustvarjal velike neustrašne ljudi. Velik bi moral biti ta plamen pri nas Slovencih, da bi požgal vso nesnago, vso degeneriranost, ki nam jo je dala tuja kultura. Slovenec mora postati Slovenec z dušo in telesom, biti mora zaveden Slovenec in obenem Jugoslovan, videti mora svojo bodočnost kot član velikega jugoslovanskega naroda. Slovenec mora enkrat spoznati, da ni sam, da je 17 milijonov njegovih bratov, ki čutijo z njim in ki vidijo svojo bodočnost edino v vjedanju vseh Jugoslovanov.

Ko bo vsak Slovenec to spoznal, bo postalo njegovo mišljenje drugačno, ker bo uvidel, da nismo majhni, da nas je toliko, da nas ne uniči še toliko bajonetov. Ko bi bilo pri nas toliko resnične in nesebične ljubezni do Domovine kot je v nas zaspanosti in nebrižnosti, bi bili popolnoma drugačni.

Zakaj Slovenec ne ljubi svoje Domovine tako kot jo ljubi na primer Srb? Ker je vse preveč kozmopolit, kot pa rodoljub. Kajti le tedaj bomo dosegli, da nam bo postala enkrat prava Domovina, če jo bomo ljubili. Nikjer svetlih trenutkov v naši zgodovini! Ali pa je že s tem rečeno, da niso mogoči? Mogoči so, samo ustvariti jih je treba, samo žrtvovati bo treba mnogo dela in truda, da jih ustvarimo. Lahko si ustvarimo veliki dan, ki bo ostal večni v spominu vsakega Slovenca. S tem velikim dnem, ki se bo lesketal v naši zgodovini, se bo začela zgodovina naše svobode, našega razvoja in napredka.

Učimo se prave ljubezni do Domovine pri svojih bratih, — ki so izvršili veliko delo, ki ostane nepozabno v svetovni zgodovini. Vsaj v požrtvovalnosti, v ljubezni do Domovine jih posnemajmo, postali bomo novi ljudje! Dajmo vsakemu posamezniku to veliko ljubezen, potem bo vsak posameznik — popolnoma drugače delal. In poleg ljubezni do Domovine še vzbudimo hrepenenje po svobodi, ki je že zaspalo, pa bomo videli bomo, da bomo zmagovali, da si bomo priborili svobodo.

Ivan Jankovič.

## Črna roka.

Spoznal sem deželo lepo in bogato, tako lepo, da se je čudil svet nad njo, tako bogato, da je lahko živela, da, bogatela svoje sinove. Alpe so bile njena krasna lica, Adrija njena bujna prsa. Samo od teh se je razlivalo toliko blagostanje, da bi zadostovalo milijonskemu narodu in njegovemu življenju. In njeni sinovi so bili njeni! Ne pohabljeni, ne nervozni moderni bolniki, ne neolikani barbari — ampak Heleni po svojem telesu in po svojih delih.

Da, taki bi bili, mi verujemo, mi optimisti, da je taka moč v nas, da bi bil milijonski narod tak, da nam ni zastrla v nelepah, težkih zgodovinskih časih črna grmanska roka solnca, da nas ni oropala svobode in kruha. Stoletja je plavala in plava še ta črna roka nad nami in nam zastira in krade vire življenja. Zapadni bledoličniki smo že skoro postali v tej senci brez lastne barve, brez ponosa in brez zaupanja v lastno moč, kot postaja v temi zelenjad brezbarvna in nezmožna za nadaljno življenje. Ob zadnji uri smo spoznali, da moramo za vsako ceno,

tudi za ceno svojega že obsojenega življenja priti do solnca, odstraniti črno roko, ki se primika vsak trenutek bliže našim glavam. Mnogi so že padli strti in uničeni, mnogi so zbežali pred poginom in lakoto iz obljubljenega dežele v temne grobove, v ameriške rudnike. Kjer je bilo kaj kruha, tam se je zgrnila temna noč za nas. Tista blagynosna prsa so že zdavnaj za nas tuja in mi stradamo. To je naša sedanost! Mi pa smo začutili v tej zadnji minuti še moči, da kličemo: Proč s to roko, proč s smrtjo! Zberite moči, bratje, kar jih čutite v svojem srcu! Tudi vi, bratje, onkraj Sotle, vi ob konju kraljeviča Marka, zberite moči, kajti že ste začutili močno ono senco, ono bodočo vez, ki bo zjediniła tri bratske rodove, ki so bili trije le zato, ker niso začutili velikega momenta in cilja skupnosti. Prišel je ta čas! Črna roka Švabstva je početek Jugoslovanstva. Prišel je oni veliki trenotek, prišla neskončna potreba, da se istolična masa od Triglava do Balkana zveže v močno narodno skupnost z istim ciljem: Boj Švabstvu! Naše pesti naj postanejo močne v edinstvu!

Bledoličniki smo postali, brez lastne barve. In da sami premagamo, odstranimo črno roko, nismo Slovenci kot Slovenci s svojo individualno kulturo zmožni za nadaljno življenje. Premalo nas je, da bi bili zmožni ustvariti svojo kulturo, s katero bi nadomestili germansko, v kateri plavamo. (Tu ne smemo gledati s fanatičnimi očmi na to, kar imamo.) Lahko pa ustvarimo to kulturo v Jugoslovanstvu in doprinesemo tako popolno zmago, ki je potrebna za našo bodočnost. Za ustvaritev kulture je pa potreba kruha, za kruh bo pa boj. V boju skupnosti, Jugoslovanstva, upamo in verujemo trdno v zmago in bodočnost. Naš klic je klic predzadnje minute, prav tik pred brezdomno smrti. —anž—

## Quod licet Jovi, non licet bovi.

Pri Nemcih je vzbudila veliko pozornost izjava naših bratov v Srbiji, da stoje v istem razmerju z avstrijskimi Jugoslovani, kakor Nemci iz „Reicha“ z avstrijskimi Nemci.

Imajo li hohenzollerski Nemci večjo pravico do habsburških Nemcev, kot jo imajo druge slovanske države do avstrijskih Slovanov?

Naši „pravični“ vladi so vstali lasje od strahu, zakaj, vprašamo vas, zakaj? Govoriti hočem popolnoma odkrito. Češki in nič manj drugi Nemci so navezani z dušo in telesom na

svoje zaveznike iz „Reicha“. Imajo pa li vzrok za to? Komu se lepše godi kakor Nemcem v Avstriji? Oni imajo vlado v rokah — pri tem pa ravna jo čisto po slovenskem pregovoru, ki pravi: Bog je najprej sebi brado ustvaril. To čutimo mi Jugoslovani prebridko.

Grenka skušnja tisočletja kaže, da še nobena nemška vlada ni bila nepristranska, pač pa je rezala kruh v debelih kosih svojim Nemcem, nam pa ni privoščila niti drobtinic. Pa ne samo to, ampak skrbela je tudi za povečanje svoje moči, če tudi je to bilo na škodo drugim narodom.

Kaj torej vleče posebno češke Nemce iz njihovega avstrijskega paradiza, da posvečajo vse svoje misli pangermanstvu, v prvi vrsti ujedinjenju avstrijskih Nemcev z onimi v „Reichu“. Ona njihova, za njih sveta, za nas prokleta misel se kaže v njih dejanjih in tisočeri h za nas pogubonosnih posledicah, ki izvirajo iz krivičnega, zatiralnega in krutega „Drang nach Osten“.

Če se za avstrijske Nemce vsled namišljene slovanske (češke) nevarnosti potegujejo Nemci, ki so v tuji državi in ki je posebno nam po bridkih skušnjah jako dobro znana — država onkraj Krkonošev, zakaj bi se ne spominjala nas, zatirane in zapisane med žrtve pangermanističnega „Drang nach Osten“, država, ki ni Avstriji nikdar skrivila niti lasu?

Človek, ki doseže višjo stopnjo svojega človeškega razvoja, si stavi dolžnost, priboriti možnost za višji razvoj, kar je ravno svoboda, ne samo svojemu narodu, ampak tudi drugim, v prvi vrsti svojim po krvi in jeziku najbližjim bratom.

In če nas je jugoslovanska majka Jugovičev rodila kot človeško raso, s kakšnim pravom smo Jugoslovani obsojeni, biti rob in suženj onim, ki bi kot ljudje morali z nami deliti enakopravnost?

Jugoslovanska majka Jugovičev nas je rodila, stari Jug Bogdan je naš pogum, naša ljubezen do domovine, do te majke, a mi — — mi smo deveteri Jug - Bogdanoviči, krvni bratje med seboj, boreči se skupno za svoj obstanek — — E.

## Kralj Matjaž in kraljevič Marko.

„Kadar topuz moj iz morja pride, Takrat rodi, kakor jaz, junak se!“ (Smrt kraljeviča Marka.)

Kosovo polje je osvobojeno in maščevano. Kako se pa godi našemu

gosposvetskemu polju? Kje so knezi, kje so prava naše domovine? Kje je naša svoboda?

Evo vam ga razločka med Slovenci in Srbi! Srb tudi v najhujši sužnosti ni pozabil na Srbstvo, a Slovenci smo se večinoma pošvabili — saj dobro vemo, kaj in koliko je bilo našega. — Oni pa, ki so ostali zvesti jeziku naših Avreljev in Drahov, so se pa navzeli tekom stoletij značaja, ki je daleko drugačen kot srbski. Kajti Slovencu se menda že na zunaj pozna suženjsko svojstvo, ker ravna vsak tujec tako oblastno in krivično z njim. Večina slovenskega naroda se namreč čuti Švabom nasproti kot inferijorna masa, Srb pa se ne boji nikogar na svetu. (Primerjaj srbske narodne pesmi in značaj kraljeviča Marka, sploh ves narod srbski s slovenskim.)

To vse je seveda napravilo 1500-letno suženjstvo. V strašnem švabskem ujetništvu je ginila naša samozavest, naš odpor, naš smisel za svobodo. Privadili smo se že ječe. Godilo se je to polagoma, toda neprenehoma. Polagoma je zaspal kralj Matjaž — ni pa umrl. Včasih se je vzdramil kralj Matjaž — le vzdramil se je, pa je gorelo sto in sto belih gradov švabskih grajščakov, ki so z glavo poplačali strašna grozodejstva. Bili so pa to le trenutni pojavi naše zaspale sile in moči koje razmah bo prišel še le v bodočnosti do veljave. Vrnil se je še hujši pritisk, ki ga Srb gotovo ne bi menjal s turškim, in res čudovito, da smo ga zdržali — tu smo tudi pokazali silno življenjsko moč. — Ta je pa ginevala in sedaj je v nas tako malo ponosa in hrepenenja po svobodi, da se Bogu smiji. Človeku, ki pride k nam, se mora zdeti, da vidi narod pred seboj, ki polagoma umira, ker noče pomagati sam sebi! Mi smo še vedno hlapič, mesto da bi se otrešli svojega suženjstva ter se držali ponosnih besed: „Jugoslovan sem in kdo je več?“

Koliko bogastva, koliko talenta tiči v slovenskem narodu, ki bi se lahko uporabil v narodovo korist, a on nese vse to tujcu. Mi gledamo mirno, kako tujec izkorišča zaklade in lepote naše prelepe domovine ter se nam smeje oholo v obraz, češ, gani se, če si upaš, ti suženj. Slovenec pa je po vsakem še tako strašnem udarcu sklonil še nižje svoj hrbet misleč, trpi, on je tvoj gospod, Švab, ti si pa njegov hlapec.

Tudi Srbi so bili v suženjstvu, ki je trajalo 500 let. A vendar niso mirno sprejemali vseh grozovitosti, ki jih jim je prizadejal Turek ali poturica. Oni so znali vsako krivico krvavo plačati. S tem se je njihova samozavest in

narodni ponos še povečal in njih narodna tradicija se je še bolj ukoreninila. Vstali so ter se osvobodili na mah. In zopet so pred kratkim zgrabili za orožje, zbudil se je v njih junak, ki je šel po Markov buzdovan k morju. Ves srbski narod vseh stanov je bil ta junak.

A pri nas? Kedaj pride junak, kedaj se vzdrami v našem narodu junak, ki bo iztrgal kralju Matjažu meč iz nožnice, da se zbudi silna mogočna vojska, da osvobodí našo zemljo izpod tujčevega jarma!

M.

## Počitniška zveza.

Tovariše smo že obvestili, da hočemo letos delokrog počitniške zveze razširiti. Sedaj opozarjamo vse one, ki hočejo dobiti legitimacijo in knjižico počitniške zveze, da se takoj javijo odboru počitniške zveze ali pa onemu tovarišu, ki je prevzel delo za počitniško zvezo na zavodu.

Z Novim letom bomo tudi začeli nabirati brezplačna prenočišča med dijaštvom in med zasebniki. Prosimo dijake in zasebnike, da se v velikem številu odzovejo našim prošnjam. Vsakdo se naj javi koj po Novem letu, da nam bo tako delo olajšano in da bomo lahko izdali knjižico vsaj en mesec pred sklepom šolskega leta.

Na vseh srednješolskih zavodih so tovariši, ki so prevzeli delo za počitniško zvezo med dijaštvom. Pri teh se naj posamezniki zgledajo!

Seznam prenočišč z legitimacijo bo letos stal I krono. Tovariši, ki reflektirajo na knjižico, naj plačajo znesek naprej. Ozirali se bomo samo na one, ki se bodo naprej oglasili in plačali. Kolikor se jih bo priglasilo, toliko izvodov knjižice bo prišlo v tisk! Opozarjamo na to, da ne bo pozneje kdo razočaran in nevoljen!

Letos se bo število prenočišč gotovo zopet pomnožilo, ker imamo dobre zveze s tovariši na Hrvaškem, v Bosni, Dalmaciji in sploh na jugu.

Tovariši, pristopajte k počitniški zvezi in se pravočasno javite za knjižico! Agitirajte povsod za počitniško zvezo!

Odbor počitniške zveze.

## Dopisi.

Megju nama još je silni Perun bog! Nad bosanskim gorama i šumama, nad neretvanskim kršem i pećinama; siva je magla i crna oblčina — I vjetar urla sa neznanih strana — već

odavna... Vjetar edeni urla — vjetar nepozvan! Vjetar urla, lomi drvlje, nosi kamenje i sve nam sveto hara imanje

Al' razgone se sive magle, suzbija se leden vjetar, a grozan plamen kroz svemir liže, — To Perun pušta ognjevite str'jele s neretvanskog krša i pećina. — Bogdan. — To Perun silni s Posavine grmi, tam od seoca Svilaja, Lukina meraja — — —

Bračo draga, još je Perun megju nama — Božanstvo je njeg'vo u nam' i med nama!...

Znamo, bračo, tam' u Kranjskoj, Koruškoj i Štajerskoj, da davno već je sumračje, a tišinu ruše gladne ptice grabilice, kreštec: gra bi, grabi! — misleć' da je strvina — — —

A i mi smo mislili tako, al' danas čujemo dobrih kovača jaki glas: da ustaje, plamti kladivar, kladivar silni iz vas; u vama da živi Perunov glas!

Nebojte se, druzi; ne bojte se ništ', s vama, bračo, mi smo s bosanskih planina, neretvanskog krša; s vama dušom, srcem i pogubnom str'jelom, darom Perunovim — mi smo!

Napr'jed samo snijelo, na skupno nam djelo — u veliku borbu za — Jugoslaviju!

Jugoslaveni Bosne i Neretve.

Dalmatinski tednik „Naprednjak“ je prinesel v predzadnji številki članek „Dva nacionalistička glasnika“, ki obsega daljše poročilo o „Srbski omladini“ in pa o našem „Preporodu“. Žal nam ni mogoče navesti vsebine poročila, ker je skoro ves članek zaplenjen.

„Naprednjak“, s podnaslovom „Njunajčkome vremenu u prkos“ je izšel v povečani obliki in je postal s to številko glasilo „Ujedinjene nacionalističke omladine u Dalmaciji“, dočim je bil dosedaj list „Hrvatske pučke napredne stranke“ in je imel stalno rubriko „Omladinski glasnik“, ki je prinašal iz peres mlade generacije pesmi in članke bojevite in navdušujoče vsebine v smislu jugoslovanske ideje.

„Naprednjak“ zastopa povsem ista načela, kakor naš list, torej predvsem misel jugoslovansko, zahtevo po kulturnem in političnem edinstvu Jugoslovancev. Da se bori vztrajno in požrtvovalno za našo skupno veliko in sveto idejo, dokazuje pač najboljše dejstvo, da je skoro vsaka številka strahovito pobeljena.

Vsem tovarišem priporočamo kar najiskreneje bratski list. Uredništvo „Naprednjaka“ je tudi pripravljeno sprejemati članke in dopise zlasti informativne vsebine v slovenskem jeziku. Pozivljamo torej tovariše, ki se zanimajo zato, da se ogledajo včasih

s kakim dopisom uredniku bratskega glasila.

Naslov uredništva in upravnništva „Naprednjaka“ je: Šibenik, Dalmacija. **Srbska mladinska glasila.** Doslej so izšle štiri številke mladinskega glasila tovarišev Bosancev „Srpske omladine“ s sledečo vsebino: 1. številka: — Prva riječ. — Hasan H.: Osman A. Gjikić. — Slijepčević: Stil, dijak, lekat, interpunkcija. — D. Mihajlović: Omladina i nacionalizam. — Borivoj Jevtić: Rad srednjoškolaca na prosvjetovanju. Feljton: Petar Krapotkin. Iz ruske književnosti. — Društvena pitanja. — Književni pregled. — Privreda. — Narodna obrana. — Omladinski glasnik. — Bilješke. 2. številka: — M. Vidaković: Tišina. — Branislav Orlović: Nova Srbija. — S. Šarić: Osman u budućnosti. — P. Slijepčević: Nešto o interpunkciji. — M. Vidaković: Na početku dela. — D. Mihajlović: Omladina in nacionalizam. Feljton: Petar Krapotkin. Iz ruske književnosti. — Književni pregled. — Društvena pitanja. — Omladinski glasnik. — Bilješke. 3 in 4. številka: — Osman A. Gjikić: Ispovjed. — Mehmed Zildžić: Osmanov program. — M. Čuržin: Iz tujine. — Gj. Pejanović: Osman Gjikić: njegova sredina i prilike. — Svet. Stefanović: Pobegjeni. — Mih. Polit Desančić: Značaj i delovanje pokojnog Osmana Gjikića. — Stjepan Grčić: Reorganizacija Mekteba. — Miloš Perović: Pokojnicima. — Hadži Hamid Sorza: Šta je htio Osman. — Dragutin Uras: Za srećom. — Pavle Marinković: ? — Isaida Mitrović: Moj hleb. — Gjorgji Lazje: Mučenik. — Gj. Pejanović: Madžarske i njemačke škole kod nas. — Omladinski glasnik. — Privredni pregled. — Bilješke. — Cela zadnja številka je posvećena lani umrlemu srbskemu pesniku in narodnemu delavcu Osmanu A. Gjikiću. Rojen je bil v Mostarju 6. januarja 1879., a umrl je 18. marca 1912. v svojem rojstnem mestu. Bil musliman in celo svoje življenje je delal na to, da se muslimani v Bosni zavedajo svojega Srbstva in da se složno s pravoslavni bori za svobodo. Njegovo delo je rodilo mnogo sadov, posebno med muslimansko mladino. V znak hvaležnosti poklanja srbska mladina 3. in 4. številko njegovemu spominu in razpravlja o njegovem delovanju. Pozdravljamo „Srbsko omladino“ prav od srca kot bojevnika za iste ideale in priporočamo tovarišem, da se naročajo nanjo in ji pošiljajo dopise. Urednik je Gjorgje Pejanović. Sarajevo.

Biblioteka jugoslovanske ujedinjene nacionalističke omladine. Izšel je prvi zvezek te knjižnice, brošura z

naslovom „Beograd bez maske“. Brošura je zaplenjena. Tovariši, ki so se naročili nanjo, bodo morali torej počakati drugega zvezka, morda bo tu našim bratom usoda v podobi rdečega ali modrega svinčnika bolj mila nego prvič.

„Preporod“ priporoča vsem tovarišem publikacije te biblioteke in jim bo posvečal vedno svojo pozornost v noticah in ocenah. Naročajo se na naslov: M. Bartulica, jurist, Šibenik, Dalmacija.

**Zopet nasilja.** (Z Dunaja.) Dne 28. novembra, nekaj dni po dogodkih na „Grabnu“, so sklicali jugoslovanski visokošolci zaupen sestanek povodom razmer na Hrvaškem in v Dalmaciji. Na shodu bi imel govoriti tudi poslanec Zagorac. Toda komaj se je začelo zborovanje, je udrila policija v lokal in dasi je bil sestanek postavno sklican, je policijski komisar brez ozira na pojasnila pozval zborovalce, naj se razidejo. Ker se je policiji zdelo, da se vrši razhod prepočasi, je iztirala dijake s silo in ne posebno nežno na ulico, kjer jih je že čakala podivjana dunajska družal in jih, izpodbujena v spominu na svojo prvo „zmago“ in svesta si svoje premoči, s surovimi batinami in fanatičnimi klici. Pri napadu je bilo več tovarišev precej opasno ranjenih. To je zopet nov dokaz, da nas Nemci ne marajo za svoje ravnopravne so državljane, nego samo za svoje hlapce. Mi pa močimo.

**Jugoslovanski visokošolci**, ki so bili aretirani pri demonstracijah in pozneje obtoženi, so bili pri glavni razpravi obsojeni: Bukvić na šest mesecev težke ječe, Simić, Dosen, Karaman na 14 dni, devet obtožencev na teden dni, eden je bil oproščen. Kljub številnim ugodnim izpovedim prič in kljub trudu odvetnikov, izmed katerih so jugoslovanski zastopali obtožence brezplačno, ni bilo mogoče doseči ugodnejšega izida. Toliko pa vemo zdaj, da je na Dunaju, ki naj bi bil središče vseh avstrijskih narodov, dovoljeno samo Nemcem izražati svoja čustva in svoje simpatije.

**Alfirević**, dijak iz Zadra, ki je bil obtožen sokrivde pri atentatu na Cuvaja, je bil pred porotnim sodiščem v Celovcu oproščen. Tudi mi Alfireviću čestitamo in se z njim vred veselimo njegove prostosti. Po hudem udarcu zopet na delo za svobodno Jugoslavijo!

**Dvanajst dolžnosti Srba-rodoljuba.** Kako globoko ukoreninjena je pri Srbih narodna zavest, ljubezen do domovine, mržnja in odpor proti vsemu tujemu, nam dokazuje sledečih „Dva-

najest (novih) zapovedi ili dužnosti Srba-rodoljuba.“

1. Za Srpstvo i Otačbinu po primeru svojih starih žrtvovati sve, pa kad zatreba i živote svoje.

2. Svuda in u svakoj prilici ispunjavati svoje srpske vojne i gradjanske dužnosti.

3. Obuzdati lične prohteve i partijske strasti i razmirice.

4. Prezirati samoživce, nevaljalce i kukavice, pa ma to bili srodnici i načelni prijatelji.

5. Ne potpomagati strance, a naročito Švabu kao svog vekovnog din-dušmanina.

6. Ne kupovati švapski espap, a to i svakom svom prijatelju savetovati.

7. Voziti se i robu prenositi samo srpskim a nikako švapskim brodovima.

8. Ne pomagati strane novčane zavode, već samo svoje domaće.

9. Ne osiguravati se kod stranih osiguravajućih društava već samo kod svojih domaćih.

10. Kupovati samo srpske, a ne kojekakve strane i čvapske lozove.

11. Iskorenjivati strane običaje, pesme, igre, davanje venaca pri pogrebima, „Kristbaum“, „Žurove“ i dr.

12. U svima zgodnim prilikama, o slavama, svadbama, ocima, matericama i dr. sečati se i pomagati humana i patrijotska udruženja naša.

**Izjave lojalnosti.** Ob času, ko se teptajo naše pravice, ko Cuvaj uničuje hrvatski narod, ko nezapira naše ljudi, ko nemško časopisje blati vse, kar je slovanskega, in vlada proti temu niti prsta ne dvigne, se pri nas pošiljajo na Dunaj izjave lojalnosti. Če so sploh kdaj take izjave umestne, v tem času gotovo niso. Lahko se nam vlada smeji in iz nas norce zbija, ko silimo sami pod tujčevo peto! Ne kažimo svoje ponižnosti, pokažimo svojo moč in odpornost, potem se nas bodo že začeli bati, s ponižnim pa se vedno grše postopa! Nekateri ljudje pri nas si pač hočejo na vsak-način pridobiti — „zaslužne križce“!

**Znamenite besede** iz govora dr. Ante Tresića v parlamentu: „Vojna je proglašena proti nam, četudi ne uradno. Toda kaj bi se zgodilo, ako bi Slovani na jugu monarhije ta izziv porabili in isto povrnili nemškemu prebivalstvu?“

**Zastopniki francoskega naroda** so izdali leta 1793. „Déclaration des droits de l'homme et du citoyen“, v kateri se glasi 35. točka: Kadar jemlje vlada narodu pravice, je ustanek za narod in za vsaki del narodov naj-

svetejše pravo in najpotrebnejša dolžnost.

**Patrijotizem.** Čučeeš po neke ljude, kako ismevaju rodoljube, a videčeš druge kako se razmeču, da su tobož pretekli svoje doba time, što govore o rodoljubju kao o zastareloj vrlini. Takvi su ljudi ili zabludeli, te njihovo mišljenje ne vredi ništa, ili su pokvarena srca, pa se plaše svoje dužnosti. Dobro utuvi ovo: baš i kad bi kod ljudi ljubav prema otačbini prestala biti nagonska, zdrav razum bi je povratio i učvrstio, jer ni jedno osećanje nije od nje potrebnije. Ljudi ne mogu živeti van ljudskog društva, a kako trajnega društva ne može biti bez čestitosti, to ni prave čestitosti nema bez patriotizma. (Srbska „Narodna obrana“ svojim članom.)

**Misli znamenitih Jugoslovanov.** Duh je silniji od tijela; misao je jača od svačega. Trošne su sve čovječanske ustanove, ali je vječit i nerazoriv duh narodni u svojoj svijesti, u svojoj obrazovanosti i u duhovnom jedinstvu svomemu. (Stojan Novaković.) — Biće ljudi u omladini, u nerazorivom i nepobednom narodu našem. Kada mi poginemo doći će drugi. (Bogdan Žerajić.)

**Jugoslovansko nacionalistično glasilo.** Vsled mnogostranskih vprašanj izjavljamo v pojasnilo: „Zora“, dosedaj list srbohrvatske radikalno-nacionalne omladine, bo začela zopet izhajati takoj, ko se završi sedanja politična kriza. Iz tehničnih ozirrov je izdajanje lista v teh razmerah nemogoče. Že zdaj omenjamo, da bo prinašala „Zora“ odslej članke in dopise v vseh jugoslovanskih jezikih in bo na ta način prva jugoslovanska revija. Priporočamo tovarišem že vnaprej ta naš skupni list.

**Tovariši! Bratje!** Vsa naša ljubezen, vsa naša sila, vsa moč naše požrtvovalnosti naj bo posvečena delu za narod in za njegovo veliko bodočnost. Narod bodi naša misel, naša beseda, naša molitev, naša religija. Potem bodo resnične besede: Mladina je vstala.

**Sokolstvo.** Bliža se čas vsesokolskega zleta v Ljubljani. Ta dan mora biti naš narodni praznik, na katerega se moramo pripravljati že zdaj z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo. Pozivljamo vse tovariše, da stopajo v največjem številu v sokolske vrste. „Kolikor je v narodu moči, toliko je odpora, kolikor je zdravja, toliko je napredka“. Te besede, po katerih se ravna srbsko Sokolstvo, naj veljajo tudi za nas. — Sokolstvo bodi zakladnica zdravja in sile našega naroda.